

FREMTIDEN BEGYNDER I AALBORG

Af Anne-Marie Gregersen

Bolig+ har høje ambitioner om udvikling af innovative energikoncepter, der kan være med til at løse de globale klimaudfordringer. Fem rådgiverteams er udvalgt til

at deltage i Bolig+ konkurrencen om fremtidens sunde, fleksible og energie neutrale boliger af høj arkitektonisk kvalitet. Vinderprojektet opføres i Aalborg på den tidligere Kosangasgrund ved Nørresundbys havnefront mellem Limfjordsbroen og Jernbaneboren – som et arkitektonisk laboratorium, der

skal være omdrejningspunktet for nytænkning af fremtidens etagehusbyggeri.

Mere end 40 pct. af Danmarks energiforbrug går til drift af bygninger. Her kan der virkelig gøres en indsats, så der spares både penge og CO₂-udslip, og byggebranchen

skal i højere grad lære at tænke helhedsorienteret, tværfagligt og innovativt. Det gælder om at få optimeret udviklingen af det energioptimerede byggeri og bidrage med løsninger, der kan gøre en forskel i forhold til de globale klimaudfordringer. Og fremtiden begynder på en attraktiv byggegrund på 4169

kvm i Nørresundby ud til Aalborg Havnefront. Her skal det første Bolig+ etagehusbyggeri opføres i størrelsesordenen 70 boliger, som på årsbasis klarer sig helt uden el og varme leveret udefra og med et lavt energiforbrug, der især hentes fra vedvarende energikilder. Det er boliger, der skal leve op til de fem Bolig+ dogmer – om bl.a. høj arkitektonisk standard, der passer til stedets ånd.

Bolig+ i Aalborg, et isbryderprojekt I alt 44 konsortier indsendte forslag til den internationale Bolig+ projektkonkurrence „Etageboliger i Aalborg. Fremtidens energie neutrale boliger“. Nu er fem tværfaglige rådgiverteams udvalgt til at den unikke etageboligbebyggelse, der opføres på markedsvilkår med entreprenør- og byggefirmaet A. Enggaard A/S som bygherre, og Bolig+ i Aalborg bliver dermed det første større pilotprojekt i Danmark med fokus på ressourceoptimering i etagehuse.

Det er lidt af en verdensbegivenhed, og ifølge Bolig+ styregruppens næstformand, Poul Erik Pedersen fra Elsparefonden, er der tale om intet mindre end et isbryderprojekt, når det gælder løsninger på fremtidens udfordring med at skaffe boliger til verdens voksende befolkning.

„Bolig+ etagebyggeriets unikke placering giver projektkonkurrencen ekstra luft under vingerne, og kravet om energieutralitet

er kombineret med kravene om sunde, fleksible, intelligente og arkitektonisk spændende boliger, som folk har lyst til at bo i. Dermed udfordres samarbejdet mellem arkitekter og ingeniører i retning af en løbende innovativ dialog med inddragelse af byggematerialeproducenterne. Initiativet er et unikt samarbejde mellem en lang række af byggeriets parter, som må forventes at give en betydelig gennemslagskraft i konkurrencens resultater, og i Bolig+ projektkonkurrencen opfordrer vi til, at man anvender ny teknologi på en ny og mere kreativ måde, for det er et udtalt behov for innovation og nytænkning i design- og byggeprocessen, hvis de mål, vi har sat os, skal nåes.“

Dialog, rådgivning og ShareWare Det specielle ved Bolig+ projektkonkurrencen er, at ambitionerne går videre end til blot at udvikle nogle bæredygtige løsninger. Kodeordet er ShareWare. Det betyder, at der også skal udvikles nogle løsninger af mere generel karakter, som hele byggebranchen kan få gavn og glæde af, og der er store forventninger til, at de tværfaglige teams med dialog og rådgivning undervejs vil opfylde Bolig+ målene. Bolig+ er også med på den lange bane, som rækker langt videre end den konkrete byggesag – i modsætning til de traditionelle forsøgsbyggerier, hvor man får prøvet noget af i prak-

sis, men hvor der ikke er ret meget, som overlever på længere sigt. I denne forbindelse er det Bolig+ styregruppens håb, at konkurrencedeltagerne vil udnytte mulighederne for sparring undervejs til at kvalificere deres projekter. Statens Byggeforskningsinstitut og Teknologisk Institut tilbyder konkurrencedeltagerne sparring, og virksomheden Smith, der på kommercielle vilkår viderefører Byggeriets Innovation's rådgivning af byggeriets frontløbere, er hyret til at arrangere workshops.

„Der er aftalt workshops, de såkaldte House Calls, hvor vi undervejs i konkurrenceforløbet har mulighed for at rådgive de fem teams. Øvelsen går ud på at finde frem til de generelt anvendelige løsninger i det konkrete projekt. Vi kigger på, hvad der er udviklet i forhold til, hvad man har valgt at fokusere på i de forskellige projekter. Det kan være facaden, den overordnede rumlige orientering eller f.eks. installationerne,“ forklarer Mikkel Thomassen fra Smith.

Når det er på plads, så hjælper Smith med at få skruet et udviklingsprogram sammen, sådan at teamet kan løfte opgaven, når konkurrencen er afsluttet og måske vundet. For der er stor forskel på at tilrettelægge et byggeforløb og et udviklingsprojekt, understreger Mikkel Thomassen.

„Det er Smiths opgave som rådgiver at pege på den mulige kon-

sortiekreds, finde de rette partnere og kompetencer, samt derefter at beskrive, hvordan et udviklingsforløb kan tilrettelægges. Udover at assistere undervejs, så følger vi også op på udviklingsforløbet og hjælper med at skaffe fonde og ekstern investering til det videre forløb.“

Bolig+ har på mange måder gen tænkt og åbnet op for konkurrenceformen, og det hænger i flg. Mikkel Thomassen smukt sammen med hele innovationstanken.

„Jeg ser det som et selvstændigt udviklingselement, at Bolig+ har valgt at bruge en dialogbaseret konkurrenceform med tværfaglige teams. Det er spændende, fordi der hermed er åbnet op for en anden måde at tænke på, hvor du ikke på forhånd ved det hele, når du går ind i udviklingsforløbet, og hvor man taler sammen undervejs i stedet for at holde lang afstand til hinanden.“

Arkitektonisk kvalitet De høje krav, Bolig+ stiller, vil højne byggeriets kvalitet og konkurrenceevne nationalt og internationalt. Det er meningen, at de principielle koncepter, som de fem teams udarbejder som svar på konkurrencen, skal publiceres som energi-koncepter for hele branchen. For Bolig+ tilstræber en situation, hvor hele branchen opgraderes, og udviklingen vil betyde et spring op på et højere niveau, sådan at alle parter ikke skal starte forfra hver

gang, forklarer arkitekt MAA Vibeke Grupe Larsen, medlem af Bolig+ styregruppen og rådgiver for dommerkomiteen. Hun finder det meget opmuntrende, at så mange yderst kompetente team med iver og stort engagement bød ind på en så stor og kompleks konkurrence som Bolig+.

„Dette projekt kan komme til at sætte dagsordenen for fremtidigt etagehusbyggeri og få afgørende indflydelse på fremtidige energibestemmelser. Derudover sætter vi fokus på arkitektonisk kvalitet for at bevise, at energineutralt byggeri ikke kalder på et særligt formsprog, som er langhåret eller altmodish. Vi vil vise, at energineutralt og god arkitektur går hånd i hånd, og gennem de teams, der har søgt prækvalifikation, kan vi heldigvis se, at dette også ligger deltagerne på sinde. Det er en integreret del af den dagsorden, som klimaproblematikken opstiller for os, og som skal løses på helhedsorienteret vis. Også derfor kommer de nære behov for rum, rumlighed, fællesskab og individualitet i spil.“

Bolig+ visionerne
Efter Aalborg kommer der flere konkurrencer, og Bolig+ er allerede i fuld gang med at udvikle nye projekter, siger Vibeke Grupe Larsen:
„Måske går vi videre med udviklingen af energikonceptet i flerfasede konkurrencer, der enten bliver deltager, så vi kan få flere traditionelt tænkende kræfter i spil. Den ikke-anonyme konkurrence kan også være et scenarie, vi vil arbejde videre med, gerne med en stor grad af offentlighed omkring. Én ting er i hvert fald sikkert: Det store og velgennearbejdede materiale, som vi fik til prækvalifikationen til Bolig+ i Aalborg, er ikke udarbejdet forgæves. Det kommer alt sammen med i overvejelserne, når vi skal diskutere, hvordan vi kommer videre. Og vi vil gøre meget for at få formidlet disse erfaringer ud til både byggebranchen og den brede offentlighed.“

Anne-Marie Gregersen er freelance kommunikationsmedarbejder (DJ) hos AA.

DE 5 RÅDGIVERTEAMS
der deltager i BOLIG+ konkurrencen:
– Arkitektfirmaet C.F. Møller A/S, Moe & Brødsgaard A/S, Vogt Landschaftsarchitecten, Erik Juul, Cenergia, Schüco og Philips.
– Lundgaard & Tranberg A/S, Dominia A/S og Danfoss Heating Pumps.Rambøll Danmark A/S, Aalborg, Transform, Cobe, Transsolar Stuttgart, Pro Tec, Danfoss og Rockwool.
– Team+, Arkitema K/S, Leif Hansen A/S & Thornton Thomasseti USA, Esbensen A/S Sønderborg, Faktor 3 Aps, Dong Energy og Boligforeningen Ringgården.
– Vandkunsten, Wissenberg, Brian Edwards KA, Rockwool International, Danfoss.

BOLIG+
– BOLIG+ konceptet, der blev undfanget på Energy Camp 2005, er udviklet 2006-2007 i et tværfagligt samarbejde mellem Akademisk Arkitektforening, Ingeniørforeningen i Danmark, Elsparefonden, Det Økologiske Råd,

Statens Byggeforskningsinstitut og Teknologisk Institut.
– Den internationale projektkonkurrence „Bolig+“: Etageboliger i Aalborg. Fremtidens energineutrale boliger” er udskrivet af Akademisk Arkitektforening, Ingeniørforeningen i Danmark (IDA) i samarbejde med Bolig+, bygherren entreprenør- og byggefirmaet A. Enggaard A/S og Aalborg Kommune.
– Konkurrenceafgørelse: sept.–okt. 2009. Projektering: ultimo 2009-2010. Opførelse: 2010-2011.
– Bolig+ projektet og konkurrencen er finansieret af Realdania, Elsparefonden og EUDP-midler (Energiteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram).
– Læs mere om Bolig+ konkurrencen: www.BoligPlus.org

DE 5 BOLIG+ DOGMER
som Bolig+ etagebebyggelsen skal opfylde:
– Energineutral på årsbasis.
– Intelligent betjeningsvenlig bolig.
– Fleksibel i brug og over tid.
– Bolig med godt og sundt indeklima.
– Byggeri af høj arkitektonisk kvalitet tilpasset lokal kontekst

Anmeldelse

EN GULDGRUBE AF VIDEN Af Freddy Avnby

Niels Bjørn (red.): Arkitektur der forandrer. Fra ghetto til velfungerende byområde. 240 sider. Mange illustrationer. Gads Forlag 2008. Pris: 299 kr. .

Tilfældet ville, at jeg modtog bogen „Arkitektur der forandrer – fra ghetto til velfungerende byområde“ til anmeldelse, netop som jeg var ved at pakke til en udvidet juleferie i Andalusien, så jeg lagde den ned ved siden af Liza Marklunds sidste.

Nu er Marklund læst, og jeg sidder i en af de byer, som „Arkitektur der forandrer“ holder op som det ideal, der bør ligge til grund for ændringer af de problemramte bebyggelser i Danmark. Her er en tæt vejstruktur, hvor man må køre bil overalt. Her er tæt bebyggelse langs gaderne. Her er et varieret butiksliv og udeservering foran hyggelige restauranter. Her er individuelle byggerier klumpet sammen i et virvar af højder og former, men holdt sammen af hvidtealk, som kun den middelalderlige kirke får lov til at være foruden.

Sagt med det samme: Det er en fremragende bog, som med fordel kan erhverves af enhver, der har med boligbyggeri at gøre. Boligselskabernes bestyrelser bør sætte beløb af til at erhverve et større antal til deres afdelinger. Den er skrevet med entusiasme af en halv snes forskere, med en nogenlunde kønsfordeling og forskellige uddannelser. Den flittige brug af store fotos er forbilledlig. Den er baseret på forskningsprojekter og eksemplerne er velvalgte.

På den positive baggrund vil jeg gerne have overstået de få kritik-

punkter, jeg har, inden anmeldelsen af indholdet.

Layoutet er jammerligt. Det er, som om den, der har layoutet, har haft til formål at kun de færreste orker at læse mere end småbidder. Linjerne har omkring 100 anslag, hvilket generelt gør dem meget tunge at læse. Men som om det ikke er nok, så er de mange oplysende 'blokke' trykt med en endnu mindre skrift, i svært læselige blå bogstaver på en lyseblå baggrundsfarve, som gør det til en detektivopgave at læse indholdet.

Jeg ledte længe efter billedtekster og undrede mig over, at de manglede, indtil jeg opdagede, at her havde layouteren fundet en endnu mindre skrift i den sarteste lyseblå farve, computeren kunne opdrive. Intet slår dog rubrikkerne under overskrifterne. Her er der valgt lutter store bogstaver/versaler i rubrikker, der fylder op til to tredjedel side.

Men orker man at overvinde disse tekniske besværligheder, og det var jeg jo nødt til, så åbner der sig en guldgrube af viden. Cand. mag. Niels Bjørn, der har redigeret bogen, indleder sammen med cand. scient.pol. Annette Hølek med at fortælle om, hvad ghettoer har med arkitektur at gøre. Jeg synes de kommer godt omkring de mangedacetterede problemer, der er i de problemramte boligområder.

Derefter har arkitekt Tom Nielsen fået den uriaspost at skulle skrive om 150 års udvikling på 7 sider, og det lykkes heller ikke. Den overfladiske skøjten hen over de mange år har ifølge forfatterens litteraturliste krævet mere end 10 tunge titler, hvoraf én er Camilla Plums „Ælle, bælle frikadelle – mad for

børn og voksne“. Kapitlet afsluttes med denne geniale konklusion på 150 års udvikling: „Det eneste, vi dog kan være sikre på – og som historien har lært os – er, at byerne aldrig vil udvikle sig i en bestemt retning og aldrig bliver helt som deres indbyggere, politikere, planlæggere og arkitekter ønsker, de skal være.“

Herefter tager antropolog Mark Vacher over med et fint kapitel om „Problemerne“. Jeg hæfter mig især ved hans forsøg på at definere det efterhånden slidte modeord ressourcetsvage: „I ghettostrategien dækker ordene ressourcestærk og ressourcetsvag over, om mennesker forsøger sig selv eller ej. Men man kan også se det på en anden måde: Ressourcerne er bogstaveligt kilder. Det vil sige evner og midler, som kan udnyttes og aktiveres. Kan de ikke det, er der ikke tale om ressourcer. Ressourcerne er altså knyttet til bestemte sammenhænge og mulige handlinger. Ressourcerne bliver til ressourcer, når mennesker og omgivelser magter at række ud efter hinanden.“ Kan det siges smukkere og mere præcist?

Arkitekt Kristian Skovbakke Vil-ladsen og cand.scient.ant. Louise Kielgast fra Gehl Architects har nogle fine eksempler på, at funktion følger form. De nævner bl.a. Islands Brygge og Amager Strandpark, som demokratiske byrum, hvor man finder „brudepar, småbørn, kvinde med tørklæde, bare bryster og meget andet i ét og samme billede“.

Arkitekt Camilla Richter-Friis van Deurs behandler pladsen mellem husene, og det er begrædeligt, hvad mange har fundet det for godt at byde beboerne i de store bebyggelser. Et citat af en

SMS fra beboer i Mjølnerparken er ganske sigende: „Jeg har boet i Mjølnerparken i 17 år, men først i dag kl. 19, da jeg kom hjem og så den flotte legeplads med det flotte lys og de mange modeller i vores gård, er det første gang jeg føler mig mest glad.“

Arkitekt Bo Grönlund skriver lærerigt om „Sammenhæng mellem arkitektur og kriminalitet“. Kapitlet er velbelyst med gode eksempler, og ikke mindst er hans noter omhyggelige henvisninger til publikationer fra Dansk Standard og Det Kriminalpræventive Råd. Alle gratis tilgængelige på nettet.

Arkitekt Torben Gade påviser, at ringe arkitektur giver høj miljøbelastning, og Claus Bech-Danielsen slutter første halvdel af bogen af med en generel gennemgang af „Almene boligbebyggelsers særlige vilkår“.

Den sidste halvdel af bogen er en velvalgt eksempelsamling fra Danmark og udlandet. Man vil næppe være enige med forfatterne om alle eksemplerne, men de er nyttige som baggrund for de fremtidige diskussioner i boligområderne.

Jeg synes bogen er et godt første skridt fra de ph.d.-afhandlinger, der ligger til grund, og som ikke normalt er beregnet for almindelige mennesker. Jeg håber, at forfatterne kan overbevise Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration og Realdania Fonden om også at finansiere det tredje trin, nemlig en lidt kortere og mere tilgængelig version, en slags katekismus. I denne forbindelse vil jeg anbefale, at den stedmoderlige og overfladisk behandlede byfornyelse tages ud, så det alene drejer sig om det industrialiserede byggeri.

